

מחשבתו של ביאליק

א

גם בעולם-הרוח ישנם, כמו בחיים, תופעות והישגים, במספרות — תופעת הטבע היא מה שבא וקיים כאילו בלעדיו, וזאת גם למרות רצוננו, בניגוד למשאלתנו היצרית; והישג-אנוש הוא מה שבא לנחם אותנו נוכח התופעות (שבחיים ושבמספרות) ועלול משום כך לתת לנו הרגשה של זכות-קיום. ההישג היצרית הוא אבי הנחמה שבחיינו; אבל רק התופעה היא אם הכיוון של חוננו, ביחוד ההכרתיים.

כל עולם-יצירתו ונס כל מערכת-אישיותו של ביאליק — אופי של תופעת-טבע להם. ביאליק מילא במספרותנו החדשה ובחיי הצבור היהודי די שבדור הציונות תפקיד של תופעה שמשפיעה מלמעלה, כגון אותו-תהליך נפשי שרואים בנפש היחיד בעת שהוא באילו מקבל פקודה נעלמה להת-מסר לתשובה-נפש. שירת ביאליק נשמעה בעולמו הפנימי של היהודי הנלווית בקול מנבר סמל וסורא להת-בוננות בבכשוננו של עולם היהדות. קול כזה היהו תופעה טבע, ככל תהליך שבנפש. את ההישג של הציבור גופו, את המפעל הבא טלסטת, מיצרי התקור-פה הכמוסים, יש לבקש לא בשירת ביאליק, אלא בשירת אחרים מבני דורו הבאים אחריו (ש. טשרניחובסקי, שניאור). ביאליק לא היה ביטוי יצר התקופה, אלא הכוח הדוחף שלה, שהוציא את הציבור ממסום, שער-מר בו, והפנה אותו למנמה אחרת.

אכן-כוחן לאופיה הטיפעתי של שירת ביאליק היא — ההכרתיים שבה, הדיקטטיבה המחשבתית שבה. יש סוכרים, כי שירה בלתי-אמצעית, שירה שהיא בבחינת תופעת טבע, פטורה מן המחשבה, ולא עוד אלא שמשחבה היא סימן לחוסר בלתי-אמצעיות במשורה. אכן סברת כסל היא. רק החרונים ריקים מסחשבה. בכל שירה גדולה מקננת בהכרח מחשבה גדולה, — "דעה", כמין-כן הנכואי של מלה זו. כל "תופעה" רוחנית-יצירתית מנלמת בקרבה מחשבה מיוחדת לה, כי המחשבה היא — טבע. יסוד המחשבה מתגלה בביאליק לא למרות היותו "תופעת-טבע", אלא מפני שהוא, תופעת-טבע, ולא זו אף זו: בתחום השירה, "תופעת-הטבע" היא תמיד יותר רוחנית מן ההישג האנושי-גירוא. ולא עוד אלא שבתחום היצירה, "תופעת-טבע" היא רק הרוחני, רק מה שמביא דעה לעולם ונותן לתקופה איוו הכרה רוחנית-חדשה או נוספת. השירה היא טבע בצורת חירדות.

את התופעה בעולם היצירה קל לה-כיר ולהבדיל מן ההישג גם על פני חזיון האישיות, הקשור בה כשלהבת בפי תולה. כי האישיות, אפשר לומר, מת-חילה מן הנקודה, אשר בה ההישג האנושי כרת ברית עם התופעה הסמיכות, כדי ליעשות בעצמו לתופעה, אין תופעה בלי אישיות.

ב

ביאליק האישיות ותופעת-הטבע דר-מה עלינו כמין פרי-כוחות שפרץ לפתע-פתאום מקרב האומה (והאומה הרי כוראי תופעת-טבע היא, ולא מפעל-אנוש) כמין קריאה גדולה של כאב ואי-הכח שהנוע קרא מתוך האלם הגדול, שהיה שרוי בו זמן בה רב. עם ביאליק נפתח פינו והתחלנו לרבר, אבל די-בורנו זה, הדיבור הביאליקאי, היה כרי-בור המתנבאים שנהה עליהם פתאום הרוח: רוח זו הרי לא רוחם היתה, — לאמור, לא רוח הסביבה, שמתוכה יצאו המתנבאים — אלא כמין דיבוק של תופעה נכנסה לתוך הכרתם טמעמקים נעלמים — מעמקים שהם, אמנם, אי-דמייים עם ישותם של המתנבאים-מבי-חינה עמוקה ומקיפה יותר, אך לא מבי-חינת חיי-ההכרה שלהם. כי זהו מה

ושאין לערכב אותה כל-עיקר עם קלות-הראש התמימה, הנובעת מתוך טב-עיות (את קלות-הראש הטבעית יש למצוא דוקא במשאלות-הבסיס). קלות-הראש הדיאליסטית של "אריה בעל-נוף" לא היתה בעצם אלא מעשה-להכעים שברצון ובהכרה כנגד רצונו של הגדול-היעוד, ההופך אותנו בעל-כוחנו לקרושים, ואת חיינו — לקידוש השם, ולא חשש ביאליק ולא חש שני-גוד יש כאן, בפרוזה שלו, למנסח ההתפרשות והרוחניות הלאומית: המ-סורתית, שהביע בשירתו. הוא לא דאג למחרת מהותו האידיאולוגית ול-חיווקה; הוא דאג למחרת נפש-האומה ולחיווקה. ובמקום שם חיווק הנפש היהודית עמד למראית-עין כסתירה למה-רתה, לא היה ביאליק חושש ולא הקי-ריב את הצורך הפנימי בחיוניות קר-בן לצורך החיוון. הסתרה תשוב ותוי-פיע בעקב החיווק, — ידע ביאליק, שידע את נפש עצמו. דעתו נבעה מהנוי-הו, ומשום כך לא היה "הוגה-דעות", כן, ביאליק היה כוח-טבע יותר מדי, משהיה הוגה-דעות, אבל הנות-דוחו העמוקה והעצומה הטבעית בשירתו חר-הם של מחשבה סמיכות ושל הכרה רוח-נית יסודית, שנותנת צביון וכיוון לכל טענה שירתו. ומה היתה מחשבה זו של ביאליק היוצרת? — היתה זו המחשבה של ביווג הפדושה הישראלית אשר לאדם הנכואי עם ההלגוניות ההומנית והארי-צית של האמן ואיש-העין לסינתזה אחת של יצירה עברית כזאת שתהיה לאומית ואנושית כאחד. מחשבה זו היא שהמי-ריצה אותו לבקש, לא רק בכל כוח כפשו אלא גם בכל הכרתו, את דרך התשובה אל יצירת-העבר ואל קדושת מסורתו כנקודת-המוצא היחידה בשביל דרך-העתיד המשוחררת וההומנית. הוא הכיר כי אין חירות אלא יצירתית יאין יצירה אלא המשך ואין עתיד אלא פסוג-העבר, משום שהיצירה היא גילוי האחד-רות של כל הדברים, גילוי הכרית הטב-עית, ההויתית, בין מה שנראה לנו כעבר, שאנחנו רוצים להשתחרר ממנו כמו עבדים, ובין מה שנראה לנו כע-תיד, שאלינו אנו שואפים כעבד ישאף על היוצר הוא בן-חורין, שאין לו סמח להשתחרר, מפני שבקרבו הכל מאו-חד והכל קרש, כעבר כו העתיד, ומפני שהכרת האחדות וההמשכיות והנאמנות מובלעת בתוך שירתו ותוססת בה בשמרים בתוך העיסה. מחשבתו של ביאליק, זו מחשבת האחרות של החיים טורית הישראלית ואחרות ערכי הקרוי-שם הארציות ביצירת המשך שנפל בחלקנו, — היא היא שהמריצה את המשורר נעלם-החושים, בעל הלכ השיר כוד מופי והצמא לחיים ולטבע, את האמן טכש-האנוש, להדיר מעצמו כל הנאה אמנותית לשמה ולצמצם את כל מעייניו, בקנאות ובבאסקלוסיביות של אדם נכואי שנתנלל לעולם המודרני, בעבודת הכינזם הגדולה, המנומני-טלית. ביאליק בנה מחדש את האגדה, שהיא השירה של יוצרי התלמוד, הוא פינה וכיבר את מפולת שירת-הספר, והוא שלח את ידו במרם תשיגו יד-המות, להקים מחדש גם את בנין המשי-נה, הפרוץ והנשכה, המתאים לאמעט-לאקלים ארצנו ולחיינו המתורשים בתר-כה. יסוד-המחשבה הזה הוא שגרם לביאליק המוכיח ואיש-הזעם, שנועד לצוות עלינו את תשבון-הנפש ואת הסינתטיות הישראלית כקול נגיד ימי-צוה שבא מלמעלה, כי יגזור שתיקה על עצמו, על עיסך עצמנו, ויכלא את רוי-חו, שתעודתה היתה להצליח על ראשינו במסל תובלים לבשוט הזעם של ישראלי-קדמון, בן-חורין וגאה, הנעלם מכשלו-הנפש המתפיר ומן חירידה המוסרית והרוחנית של בני-עמו, וידור נדה לשור-בב את נפשנו רק בדברנו נחמת ואהבה

שכבדיל את התופעה מן ההישג: התור-פעה, ביחוד כל זמן שהיא חדשה, כל זמן שעוד לא סינלנו-לנו אותה לפרוטור-טיפוס של הישגים, היא מורכבת לרא-שנו מבחור, היא אה לרוח-הכרתנו. ההישג נובע תמיד מתוך רוחנו אנו, האמן עלי הטצע והרקמה שקיבלנו, וכשההישג הוא גדול ואיכותי, — תרי הידושה-איכות שבו אינו אלא פרי הכי-מות שבו, העלאת הכמות למדרגת אר-כות, כך, למשל, הנכואה היא תופעה ולא הישג, איכות ולא כמות; היא תמיד באה, גם לנביא גופו, למרות רוחנו. חיי-ההכרה מתנגדים להתנבאות. אילו שאל ביאליק את פי הציבור תחילה, כיצד ועל מה עליו לשיר למען יירצה בעיניה, כי אז קבלה שירתו צורה אחר-רת לגמרי — אולי את צורתה של שיר-רת טשרניחובסקי, שענתה יותר למשאל-לת הציבור אותה שעה. לנוכח ביאליק מלווה אותנו תמיד הרגשה, כי הוא יכול להיות גם בלעדיו, כי לא בזכותנו הרי-פיע, לא סובליסטית של תוכן-חיינו הרגיל הוא. כי ביאליק אינו תוצאה של צורך מסויים, שחלחל בנו כסתר עוד לפניו, ותפקידו הוא לא תפקיד ביחס אלינו. לכתחילה, אלא תפקיד בשבילנו ולסרות רצוננו, כמו בתופעות-הטבע. בתופעת-טבע הוא אינו פרויקציה של המתרחש בקרבנו פנימה, אלא קנין שהורכב לנו מלמעלה. הוא ניתן לנו — מן הסתם היתה לנו זכות אבות לכך (כי זאת לרעת: כשם שיש מורשה לשליה, אטאביזמוס, כך ישנה גם מורשה לחיוב, זכות-אבות). כתופעת-טבע הוא בא לתת ולא לקבל, והתהויר-תו — מחוץ למציאותנו. כי הוא בא אלינו משטת-הויה שעל גובה הרכה יותר גדול משטת-המציאות שלנו, אלא שכיוונו של שטח רוחני גבוה זה מסביל הוא לשמחנו ולכיוונו, ולכן גם זכינו כי ייגלה עלינו. שטת-הויה של גיתה הרמני, ואפילו של שילר האנגלי, לא היה מקביל אל שטת המצי-אות של עצם, ועל כן לא זכו בני צמם כי ייגלה עליהם הגדול למארד טבע בשמי חיייהם, ליניקת-טבע, והוא נשאר להם רק תופעה של תפארת-לוי גרידא, תכשיט של קדושה, שהם מתגאים עליו אך לא חיים עליו. היהודי הלאומי תי על ביאליק יותר משהוא מתגאה בו, כי אולי דומה ביאליק אל היהודי הזה יותר מדי (בעקב אותו פאראלאליזמוס-הכיוון). מאשר יתגאה בו הלז; אבל הוא חיי עליו: כי ביאליק — זה הוא עצמו היהודי שבכל הימים, ואך בצורת תופעת-טבע!... הטבע, מל-כות-היצירה, כאילו נתנה כאן מנספיה להיות היהודי ולסתותו. ביאליק תוא משהו הרבה יותר גבוה ממנו, תיפעה מן השמים, אבל הוא נמצא בדיוק מעל לראשו, ועל כן יכול היהודי שבכל היר-סים לקבל יניקה ממנו. זוהי תכונתו של משורר לאומי, כי בכל היותו שטח נעלה משטת המציאות של עמו, הדיהי-באותו זמן עצמו גם שטח מקביל אליה. כי באין שיתוף-כיוון והקבלה אין גם השפעה, כי אם התנגשות בלבד, משום שהשטחים שאינם מקבילים מוכרחים לחתוך זה את זה.

ג

ביאליק לא חתך את שטח ההיים היהודיים שום חיתוך אירציונלי, אלא חפף אותם חפיפה שלימה מלמעלה. כל בליטה וכל שקעורה שבדמות האו-פי היהודי העממי, על כל אורתת וצי-לתה, אתה מוצא גם בדמותו של ביאליק. כך אתה מוצא בה גם את הסימי-ביוזה של הניגודים, שמניעה לפעמים לידי סתירת עצמו. לדוגמה: כמו באופי היהודי הגלותי, כך אתה מוצא גם בביאליק את קלות-הראש הרצו-נית, הבאה מתוך מתאה שבהכרה, נעתיים אפילו מתוך אידיאולוגיה כלכד,

להיות שופרה של החופעה הנוריתית
 יחנית בהתנלותה על האומה הרויה,
 להיות המתנבא אשר בסתנה — זהו
 מין חופעה כלפי הציבור, כאילו בא
 אדם ונוסל לעצמו גדולה יתרה וזכויות
 יתרות: לשפוט, להוכיח, לקטרג, לקלל,
 לתבוע, לשלול ולהייב... בהכרתו היה
 אדם-תיפעה זה, הגבוה מעל כל הדור,
 כאילו שואל את עצמו מרוב ענותנות:
 „מי שמדע? — ואולי זהו גם המעם
 הממיר שבגללו נזר המוכיח הנדול הזה
 שתיקה על עצמו, כי להיות שונה באר
 הבים עם המכע, שאילו יצאה נשמה,
 הוא לא יוכל בגלל מחשבתו. זי המדע
 שכה הישראלית שדחפה אותו אל
 הקדושה הרוחנית ואל הרוחניות הלאר
 מית; וכן לא יוכל להמשך בתוכחתו
 ההכרתית, הנוגעת באיזמל מכאיב בעצם
 צומת-העצבים של גוף-האומה החולת,
 כי לבי היה לב אוהב יותר מדי, לב
 תום וחנין יותר מדי, משיוכל לכלוא
 בקרבו את רגשיו החמים ואת רחמיו
 הנכמרים, ולהניד רק את מה שמצוה
 עליו המחשבה. שאותה עשה מרכז יציר
 רתו. והוא נשתתק — מתוך כפילות.
 לבו נתפקע מן ההתאמצות לאחוז בשני
 הצירים גם יחד, מתוך נאמנות לשי
 ניהם. לעומת כפילות זו של אדם-
 תופעה רוחני כביאליק — מה מאוש-
 יים הם בעלי השניות! אישה-שניות
 מתמסר, מתוך שלטון-האמוצה, החפשי
 בעול התכרה, לכל אחד משני הצירים
 המתנגדים, חליפות: כל פעם רק
 לציר האחד בלבד. בגלל האחד הוא
 יכול לשכוח את האחר, וקל לו, ועתים
 אפילו טוב לו. ואולם איך ישכה אישי
 הכפילות, אפילו לרגע, את האחד מ-
 י: הצירים, שנפשו נאמנה להם כמידה
 שזה חסיד? איך ינאל את עצמו, או
 כמה ימצא נחמה? רק עם האלם הלב
 מדפוק תיאלם גם אהבתו הכפולה, הג'
 דולה, אפוא, יותר מדי: האהבה לחיים,
 הנבעיל העשב ולאנל המים, והאהבה
 לקדושה שבלב הישראלי, הרוצה לתקן
 את עולמו הארצי במלכות-שדי דיקא.
 אבל כל זמן שלב זה מתפעם, מן-ההכ-
 רת הוא שחננה לו, כבת-סוף, ההכרת,
 הנובעת מהשבון-הנפש. והמשורר הזה,
 בעל הנפש השלימה ואוהב השלימות
 והאחדות, זה החבר לצפירי הבוקר
 העלזים והנסתרים, אשר נולד בממלכת
 הזהר, אף על פי שנולד בין „שבעה
 ילדים, כולמו רעבים“, „על פת לחם
 שחור חנב דג מלוח“, בלב „דלות
 מנוולת“, ושסעיד על עצמו לאמרג:
 „מנופו של עולם אל אורו ערנתי... כמו
 צופה הייתי בעינו של עולם... וכצפור
 כרשת אור נפשו נלכדה... פי שוחק
 מאליו, בלב — שמש שירה, דוחי נפ-
 עמה ורקומה בננוהות“, — משורר זה
 עצמו אומר לנו, „לכדי, לכדי כלילות
 אפלים, כסחר, כאבתי, נואשתי; חרשתי
 את שני על לבות ערלים: עם אובד,
 עם נבל, עם אובד, לחשת...“ הוא
 יודע שנולד בממלכת הזהר, אבל הוא
 גם יודע שנולד לעם אובד וירוד ושגור
 רלו הוא לחיות בין לבות ערלים. וכיצד
 יחיה אחיה-הצפיריים, אוהב האור, בין
 לבות ערלים בלי חשבון-נפש כלתי-
 פוסק, בלי אחיזה במחשבה — בחוס
 המשולש של רעיון הכרית בין העבר
 והעתיד, כלמה — בין הקדושה הכדי
 אית והחולונות ההומאית, של רעיון
 הנאולה הלאומית, הציונות, ושל רעיון
 הרניסנס הישראלי הנוצח כחלק מן
 האנושות, — זה החוס שיכול, הוא
 לכדי, לעזור ליהודי היוצר למצוא מוצא
 מן הלבדיינס של האכרון הגלותי? זהו
 חום-השני העובר בתופעה המרכזיות
 והאופייניות של כל התקופה הביאלי-
 קאית, שהאופיינית ביותר ביניהן היא —
 שירת ביאליק.

ההווה רק מי שמגיש גשמי מן השמים
 קציות הרוחניות של הגזע, את הלב ואת
 המוח של האומה מסוגל משומדך למלא
 את התפקיד של ביטוי הצורך הרוחני
 העיקרי, בעור שמי שמתנלה רק בכחינת
 הפונקציות הצדדיות של גוף האומה,
 בכחינת החושים, או אהבת היופי או
 כשרון השחוק וכדומה, — הוא מסוגל
 לכל תפקיד חשוב אחר, אך לא לתפקיד
 העיקרי של ביטוי הצורך הרוחני. תור
 פעות-רוח כביאליק הנון משום-כך בבי
 חינת דרך, פתיחת שער אל העתיד
 ויחד עם זה גם סיכום העבר: הן הכי
 שך מבני והכרחי של חייה-הרוח הלאר
 מים.
 ה
 הכרתיות זו לא סנדעציה היא כרו-
 חו של ביאליק, לא כוונת רעונית, כנון
 מה שמוצאים לפעמים אצל משוררים
 קטנים, פחותי מדרגה, שבורדים לעצמם
 איזו פלטפורמה חברתית מכוונת לה
 נאתם, — אלא הברכה היא לביאליק,
 תכונה יסודית של יצירתו, תופעה
 שנובעת ישר מתוך הכפילות (האמר
 ביואליטיות) שניחסו של ביאליק אל
 החיים, ככוונה אני-אומר „כפילות“,
 ולא שניות (דואליזמוס): אין שניות
 ברזתו של ביאליק, ואדרבה — נוסה
 היא מעצם טבעה לסינתטיות. לאחדות
 התפיסה הרוחנית ולמיזוג היסודות
 המתנגדים; אבל לבו נמשך במידה שזה
 ובבת-אחת לשני עולמות, שהאידיאל
 שלו הפץ לאחדם בעוד שהחיים מתאכ-
 ורים להפריד ביניהם: לבו נמשך גם
 אל השרה ושכלי-הזהב, אל הברכה
 ואל רוחות-הבוקר. ואל אותם כוחות-
 הטבע הדימוניים, המשכרים את חושינו
 ביופי ומפעמים את לבנו ברופק
 הקוסמי, — ולבו נמשך באותו זמן
 עצמו אל אות-לשם המתאטט, אל כתי
 לי בית-המדגש וההרפים, העומדים עוד
 אך דומם כנואשים, עוטי צללים שחורים

שבהכרה ומרצון, לנחמנו במסל נועם,
 כרועה נאמן, על מי המעיינות של עבי
 אנו הגדול והאלם שעשבים עלו בו.
 „כרחמים רבים אקבעם“, כדברי הנביא,
 כך היה דבר נדודו של ביאליק, ונדוד זה
 הכיל את שני היסודות שהורתה לו סחד
 שבתו היצירתית: רחמים וקיבוץ —
 יחס רחמים על אחיו ועבודת קיבוץ
 רוחנית למען אחיו.
 ד
 ביאליק הוא, איפוא, משורר רוחני
 והכרתי. עוד בשירו הראשון, „אל
 הצפור“, ביאליק-העלם, הרומנטיקן הי-
 עיר, פותח בשאלה, „הנם שם בארץ
 החמה, היפה, חרבינה הרעות, התל-
 אות?“ שואל הוא. הוא נכנס לתחום
 השירה כבעל בעיות, „היהו קץ לחושך?
 אם סוף למהפכה?“ הוא שואל את
 עצמו באחד שיריו הראשונים, „הרהורי
 לילה“. ובשירו הפרוגרמטי „על סף
 בית המדרש“, אף הוא אחד משיריו
 הראשונים, הוא תוהה על גורל עמו
 וציבורו הנלותי, המסתופפים בצל בית-
 המדרש, זה הבנין העומד בנס: „המר
 לעד אדני מעל משאוותיכם? הטבעתם
 באבקם, ולא ישוב עוד אליכם?“ את
 האמוצה השירית הטבעית שלו מלווה,
 למן הצעדים הראשונים, הכרה חזקה
 שכתשכון-הנפש. עוד כהתילו לכתוב
 הוא יודע היטב מראש את גורל שירתו
 במציאות: „ידעתי כי בכיי, בכי כוס
 בין חרבות, לא ינה אנשים, לא ישבור
 הלכבות“, ומתוך הכרה עמוקה הוא
 מזהה את מנת חלקו ואת חלק שירתו
 עם מנת חלקו ההיסטורית של עם יש-
 ראי, וקובע כעין פרוגרמה רוחנית
 ליצירתו. באמרו: „לא נפוח באגרוף את
 נדי למתי ובתירוש וזנונים לא קליתי
 בחיו לשיר שיר יי בתבד גולדתי.
 שביי — שביי צדק וגו“.

בשעה שביאליק מרגיש את עצמו
 בודד בתוך השממון של הגיטו הוא
 אומר:

קוד. קוד נשארתי ומשקינה אף היא
 קנה ימינה השבורה על ראשי הרעידה.
 נדע לבי את לבה: קוד קרדה עלי.
 על בנה, על יחידה.

מה אומר לנו הכית הזה שבשירה?
 הוא אומר כי עצבותו אינה העצבות
 האינדיבידואליסטית של אחד משכתי-
 אלהים, אלא עצבותה של השכינה היש
 ראלית; הוא עצוב מפני שהוא כנה
 יחידה של שכינה זו, אשר „כבר נתגד-
 שה מכל הזויות“. וכשהוא מבקש לו
 אושר בחיק האשה, הריהו מבקש לו
 בזה מקלט לתפילת נפשו המשוועת לני
 אילה: „יהי חיקך מקלט ראשי, קן
 תפילותי הנרחות“. בן-נביאים רליגיוזי
 ונידה הוא זה, הנכמה לחסד גם בצורה
 חסרה של האשה-האם. וכשביאליק מר-
 כית את אחיו, הריהו מוכיחם על „חר-
 תם-אלוהים המזויף“, המעכב את
 גאולת העולם, — כמו שהוא
 אומר. אלה הן מלים, שכאילו התפרצו
 מלב האומה כולה לנוכח גורלה בין
 תנויים. ביאליק הוא אמן יהודי, איש
 האומן והאמונה קודמים אצלו לכל
 אמנות. תכלית אמנותו ונשמחה —
 זהו האומן הישראלי העתיק, שמהותו
 האמונה בקדושה.

ביאליק נתן מה שנתן כבאי-הנוע
 והתרבות שמהם יצא: בו נתלם רוח
 ישראל, ומשום-כך הוא ענה לצורך
 השעה ההיסטורית של האומה. הוא —
 מטיפוס התופעות הרוחניות המחזוריות,
 שסופן נעוץ בראשן, מפני שהן תופעות-
 טבע, שנובעות מתוך תוכו של הנוע,
 למהיותן סובלימציה של נשמת האומה
 הריהן גם השלמתה של נשמה זו. ועל
 כן תפקידו הוא להביא לציבור את מה
 שחסר לו, בשעה זו, מבחינת היעור
 הלאומי. — דוק: לא את משאלת
 ההווה הציבורי, אלא את הצורך
 ההיסטורי. הציבור לא תמיד יודע מהו
 הצורך האמיתי, ההיסטורי, שלו ברגע

אבל הסינתטיות של ביאליק —
 סינתטיות אשר גם הכפילות שברזתו
 אינה מכתישה אותה, אלא להיפך,
 מוכיחה את כיוונו הנדולים אליה —

מתגלית אולי יותר מכל בזה, שהוא
 הוסף, בסופו של דבר ובכוח-היוצר
 המשמש כר-מצרף לניגודים, את עצם
 הכרתיותו ואת המרכז המחשבתי שעי-
 לו הוא תולה את רוב שלטי שירתו—
 לאפותיאווה של הרגש. כן, האמוציה
 של ביאליק הולכת אחרי הכרתו, אבל—
 לזה העיסוק — היא שבה למקורה הרא-
 שונו: אל הרגש. לבו ומוחו אינם מחו-
 לקים בטגמיתם — אולי מפני שגם
 מוחו וגם לבו הלוקים עליו באהב-
 תם הכפולה לשני צירי היותו בכתיאתת.
 הכרתו ורגשו — כל אחד מהם כשל-
 עצמו יודע את הכפילות, אבל ביהם
 זה לזה אין הם יודעים את הניגוד:
 אתים לצרה הם, אחים לאהבה כפולה,
 שאפשר להגדירה כאהבת-חיים של
 הלכ הישראלי, הנאמן לקדושה הרוחנית.
 ביאליק המפורד הוא כהן היופי, אבל
 כהן-יופי זה הוא עבד יתוה, כן-נכיאים
 שרוחניות-גועו מפעימה לא רק את מוד
 נשבתו אלא גם את חושיו הבריאים
 וחשלים. הוא אוהב את החיים ואת
 הארמה — כמו שאהב אותם ישעיהו.
 רגשו רוחני הוא, ומשום כך מחשבתו,
 הנובעת מן הרגש, היא מחשבת רגשית
 לרוחנית גם יחד, ללא סתירה. זוהי סת-
 רה שבה יהודית, שהיא תמיד נולדת מן
 הרגש — ומעוררת את הרגש מצדה.
 ואולי זוהי המחשבה האמתית, כי מי
 יודע אם המחשבה שאינה סינתטית
 לשמכריעה את הכף כולה לצד השכל או
 כולה לצד הרגש ראויה לשם מחשבה, —
 אם גנית שהמחשבה (שאינה רעיון נרי-
 ציא) צריכה להיות בעלת כוח מפרדת.
 מחשבה שאינה סינתטית בסובן זה
 היא יותר צורה מאשר יצירה: היא
 יכולה לשעשע, אך לא ללדת חיים; היא
 כגוד אילוסיה (היסט, היא—התנוד-
 נדות על פי התהום, החזקת-מעמד כנס,
 מעשה-להטים של שיווי-משקל שבמאמץ
 נאנוש. אבל אין התקדמות-חיים בלי
 תשובת-המשקל, בלי טבעיות, בלי סת-
 רותיות ושילוב סופה של הרוח בראשה;
 אין מחשבת עתיד אנושית בלי סינת-
 טיות. יתכן, כי מחשבתו של אמן-
 עקיצוניות סאטני-המערב, שכולו אס-
 תטיקה ואתיקה אין לו, ושרוחו מרת-
 פת על בלימת ככפידה והרחה עצמיה
 שתוך שמאסה בדרכי-האמצע הבריאים
 נשכח-החומר של הגוים, היא מחשבה
 יותר ארטיסטית, יותר אילוויוניסטית,
 מאשר מחשבתו של אחד ביאליק ישי-
 ראלי, שנולד בקרב חיי-חומר פנומים
 לתולגיים של גלות יהודית, והוא שואף
 בכל כוחות נפשו לאתיזה רוחנית בריאה
 כקו-הסינתזה השלם; אבל לנו, בני-
 ישראל פנומי החומר ואוהבי הרוחני,
 לנו אין עדיין, לפי שעה, כל צורך חיוני
 במחשבה חר-צודית, שמתרחקת להנאי-
 חת, לשם השתעשעות, מסו-הסינתזה על
 מנת להראות להטי החזקת-מעמד אר-
 טיסטיים במרום ההבל המתנה של
 הקיצוניות השכלית או התושית. וכן
 כבר קצנו בהחזקת-מעמד; זקוקים אנו,
 להיפך, לתשובת-המשקל, לתשובה אל
 הסינתזה, אל ההרגעה ואל ברית-השלום-
 מים בין המחשבה והרגש. שוב לא די
 לנו בחיים של רגש שאין עמו מחשבה
 ארצית, כגון חיי הדת של היהודי התי-
 לוש, ותועבה לנו המחשבה השכלית
 חסרת-הנפש של המערכ הטחולל, המת-
 חכם לחיות בעולם-מחשבה שאין בו
 מקום לחסר ולרחמים. קדוש המתשבה
 עישראלית נקרא „רחמנא“, והוא —
 „לכא בעי“.

בשירת ביאליק אנו מועמים את
 ראשית התשובה אל דרך המחשבה
 הישראלית, בת הרגש ואם הרחמים,
 זרועה לבנות את עתידנו האנושי אבי-
 נים שלמות בסלעי האמנה העתיקים
 של עברנו הלאומי.

יעקב קופלביץ